

અઞીજ્ઞાન શકુન્તલા ગાયન રૂપી નાટક.

પ્રગટકર્તા.

માસ્તર નાનાલાલ વિ. મગનલાલ.

આવૃત્તી ૧ લી.

પ્રત ૧૦૦૦

દુહો.

સજ્જન વાંચો મોદથી, નાટક નવીન રસાળ;

અય ઈતી તક વાંચતાં, અંતર કપજો બહાલ.

સને ૧૮૬૭ના ૨૫ મા આકટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવી છે.

અમદાવાદ.

“જોગ્યો વર્નાક્યુલર” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છપ્યું.

સંવત ૧૯૪૬-સન ૧૮૯૦.

કિમ્મત ૦-૨-આના.

શકુન્તલા નાટકના ગાયનો.

અંક ૧ લો.

ધૈર્ય રજી.

સર્વ પાત્રો— શાર્દૂલ વિક્રીતા.

દુઃદાગા દુઃખ ભાંગ અમારાં, પ્રથમ નમે છે પ્રેમ કરી;
 શુરવર મુનીવર સૌ સંભારે, ધ્યાન સમાધી ચિત્ત ધરી.
 વિશ્વંભર જગવ્યાપીક સધળે, કર રક્ષા કરણાગુ પતી.
 ભર ભરપુર બંડાર અમારા, ગંભીર અદ્ભુત આપ ગતી.
 નાટ્યારંભે નટવર શેવું, ધરણીધરનું ધ્યાન ધરી;
 રોગ દોષ વ્યાધી પીડા તે, કરો નિકંદન કૃપા કરી.
 આપ તણો છે એક બરસો, હરનીશ સંકટ તું હરજો;
 “નાનો” કહે છે નેહ ધરીને, દોષ સદા મારી કરજો.

અંક ૧ લો.

રૂપીઓના આશ્રમ પાસે રાગ દુષ્યન્ત શીકાર કરવા
 જાય છે. ત્યાં—

દુષ્યન્ત— (મુજ ઉપર ગુજરી—એ રાગ.)
 અહા! છલંગ મારે સહુ, બહુ હરણો ભમતાં;

કામળ છે જેની કાય, રંગમાં રમતાં.

બરે છે ફાળો બરપુર, ગંભીરા ગોતી;

જેમ જોખનવંતી નાર, કટાક્ષે જોતી.

કરું અવાજ આ બંદુક, અવલ ઉડાડું;

ટેકેલાં મારું ઠાર, ગોળી ચોંટાડું.

૩૫૧—રાજેન્દ્ર દુષ્ટતું કામ, કરો નહીં બારી;

એ નીર અપરાધી જાત, નાંખો નહીં મારી.

તે પોત પોતાની મેળે, ચરે છે ચારો;

ખોદું નથી કરતાં કામ, માટે નહીં મારો.

વૈખાનસ—

ગીતિવૃત.

મૃગમનિ સજ્જના નામ, તૃણ જલ સંતોષ યથાર્થ નિજ વૃત્તી
લુબ્ધક દીમર પીશુનો, નીપ્કારણો વૈરીતણો જગતી.

(રાજા હુંમે કામદા આર ઈંદર મેરા-એરાહ.)

મૃગલાં પોત પોતાની મેળે, જંગલ ચરવા જાય;

વણુ અપરાધે શીકારી તેની, કરે છે હવ હીંસાય.

મીન ફરે છે જળની મધ્યે, એનો શું અપરાધ;

જાળ નાંખીતે મચ્છી મારો, કાવડ ધરતાં કાંધ.

સજ્જન સાંસ કામ કરીને, આડો વાળે આંક;

ચાડી ખોર ખરાખી કરવા, કરે વિચારો કાંક.

મારી વાત શ્રવણુ કરો, સત્ય કહું છું રાય;

ગૌઆદાણુ પ્રતીપાળ તમે છો, દયા ધરો દીલ માંય.

ઝડપીતણા આશ્રમની આગળ, કરવું ન ધટે કામ;

માટે હે રાજેન્દ્ર મનમાં, નારાયણ હ્યો નામ.

દુષ્યન્ત— (ધરસેં યા કોન ખુદા કે.)

અહો રૂપીરાય તમે વેણુ કણાં સલ્ય મને;

મીડો ઉપદેશ મળ્યો આપના આશ્રમ કને.

હવે ફરમાવો કામ તે કરું હું હોંશ ધરી;

તમારાં આશ્ર વાઝયથી જઈ બવ સીધુ તરી.

(શકુન્તલા તેની સખીયો સાથે લતા મંડપમાં પ્રવેશ કરી છે.)

શકુન્તલા— (ધનાશ્રી ગજલ.)

બાગ ખીલ્યો છે અબાગ, શાણીરે સખી, બાગ ખીલ્યો છે અથાગ.

લતા મંડપમાં લહેર ઉડે છે, દ્રાક્ષ દાડમને સાગ. શાણીં

મયુર શુડા શુક મેના બપૈયા, ઉડા ઉઝ્યારે રાગ, શાણીં

શીતળ મંદ સુગંધીત વાયુ, તે સુખનો નહીં તાગ. શાણીં

મધુકર પુષ્પ ગુંજર કરે છે, નીર્મળ કેતકી નાગ. શાણીં

સ્વામી વીનાનાં સુનાં જોયનીયાં, સુનું અખંડ સૌભાગ. શાણીં

અનસુયા— (દક્ષણી લાવણી).

શાંતી દીઝ ધરો, મધુર વાય વાયુરે— ટેક.

દીઝ આરામ, પ્રગટે કામ, આડે જામ, સરસ ધામ,

સુખ શીરે છવાયું રે. શાંતીં

પક્ષીના સ્વરે, અમૃત પાન પાયુરે,

ન મળે કાંત, શીતળ શાંત, બ્રમર બ્રાંત, મળી એકાંત,

વાસમાં ધાયુરે. શાંતીં

(રાગ સીતાજના મહીનાનો.)

મુંણુ શાણી શકુન્તલા એન, ધીરજ ધર મનવીમે,
 સ્વામી વીન પડતું નથી એન, ખરી વાત તે હશે;
 મન ગમતો શોધી લેશું કંથ, કાચી કળી છો તમે,
 મોંઘો મધુકર ગોતી મહંત, ઘડી ઘડી દીલ ગમે.
 જેની સાથે મેળવવો જીવ, પરખ પોતે સર્વદા;
 બ્રહ્મા વિજ્યું અને સદાશીવ, રક્ષા કરશે સદા.

શકુન્તલા—(આવોને નંદલાલ રમયા આવોનેરે—એ રાહ)

મુંની સ્વામી વીણુ બાગરે, મુંની સ્વામી વીનાની;
 સદા અખંડ સૌભાગરે, મુંની સ્વામી વીનાની.
 જોર કરેછે જોયન કેરી કળીઓ, મોંઘો મધુકર કયાં ન મળીઓ;
 તનડાંને તાપ ન ટળીઓરે, મુંની સ્વામી વીનાની.
 અંપે વીંટાણી છે નાગરવેલી, દાડમ દ્રાક્ષ ચંબેલી ખીલેલી;
 મન બળતે પુણી મેલીરે, મુંની સ્વામી વીનાની.
 સંસારનું સુખ એજ છે સારું, પ્રીતમ વીણુ કોઈ નથી પ્યારું.
 મનડું મુંઝાય છે મારુંરે, મુંની સ્વામી વીનાની.

અનમુયા— (રાગ—કેરબો.)

સાંમળ શાણી સૈયર મારી, તારી વાત સાચીરે.
 તારી વાત સાચીરે, જોયન કળીવો કાચીરે. સાં
 ઉતાવળે નહીં આંખા પાકે, રાખો શાન્ત સ્વભાવ;
 ધીરજનાં ફળ મીઠાં આવે, દીલની છો દરીઆવ. સાં
 નાગરવેલી નમી પડી છે, શોધી ચંપા છોડ;

(૫)

ત્રેમી પાત્ર તપાસી પુરા, કરજે મનના કોડ. સાં
આ ધડીએ એ વાત કરે તે, મળવો છે મુશ્કેલ;
કૃપાસીધુની કૃપા હોય તો, રેલે સુંદર રેલ, સાં
અનંગ અંગે બહુ ઉછળે તો, કરજે પ્રેમ વિલાસ,
કંડા જળથી સ્નાન કરીને, એસ અમારી પામ. સાં

શકુન્તલા— (નિશ્વાસ નાંખી—) આશાગોડી.

ધાર્યું ધણીનું થાશે ધરાપર, ધાર્યું ધણીનું થાશે—(એ ટેક).
બનવા કાળે તેજ બને છે, ગતી પ્રભુની પ્રકાશે. ધરાપર.
અનુભવી જનને આનંદ લેવો, સુખદુઃખદેહ છવાશે. ધરાપર.
દુષ્યન્તને બાગમાં પ્રવેશ કરતો જોઈને—

શકુન્તલા— લીતાળી ચોપાઈ.

અનસુયા સાંભળ કહું વાત, પેલો કામ પુરૂષ છે સાક્ષાત;
કોમળ કાંતી રૂડા સ્યામ કેશ, વળી જોખન બાળુડે વેશ.
તેની ચક્ષુ સુંદર દીસે તેજ, અતી આનંદ આપે છે એજ;
કાચું કાળજી મારું આ કાર્યુ: ચોંપે ચીતકું મારું ચોર્યું.
અનસુયા—(કનગવા મોરા કરસે સરક ગયોરે—એ રાહ)

તું સાંભળ મારી બેની એની વાત કહુંરે

પુછી ગાછી પાત્ર તપાસું, તેની પાસે જઉરે. ટેક.

કામ કુવર છે પ્યારોરે, મુળ એ વીચાર છે મારોરે;

જે સાથ જશે જન્મારો, આવે છે સુખનો આરો;

તો અર્થ સુધરશે તારો, તો હું ખુશી થઉરે.—સાંભળ તું.

દુષ્યન્ત— (નિર્મલ શત્રુ સમળ રાજ્યપર—એ રાહ)

કંજન વન કોકીલા બોલી, તું તું વૃક્ષ કીલોત્ત કરે;

બુલ બુલ ફેરં બાળ મનોહર, મારં મન લલચાવી હરે—ટેક.

નહીં દાલ સમશેર કટારી, વીજ તણો શું ચમકારો;

બ્રમીત થયો છું ભુપતી આજે, મદન પીડેદુશ્મન મારો. કું.

દુષ્યન્ત— (અરે ભાઈ હવે તું કે'—એ રાહ.)

જમકર્તા, પુરો આશા, નમું છું નાથ, જોડી બે હાથ,

તરણ છે બાગ, પુષ્પો છે અઘાગ, રૂડા પક્ષી રાગ, અખંડ સૌભાગ.

જોખન વેલી, રેલી છે અંગ, અતી ઉછરંગ, કરાવો સંગ;

તેના મતવાલી શુરંભા, કદળ સ્થંભા, જોખન જંધા.

દુષ્યન્ત— (ચાલ ચાલ દુર થા—એરાહ.)

પ્રાણુ પ્યારી હરતી,

વિભુરીનો ચકાર, કોરે કલ્પેશું અપાર, કાપે છે નેના કટાર;

નિશ્ચે લેવી નાર, અપ્સરાનું બચ્ચું આણે હાર. પ્રાણુ.

અધર પ્રવાલી, ગુલાબ લાલ ગાલી,

પ્રાણુ પ્યારી જો મજે, આ કુંજની કળી;

ચંપો નાગરવેલ મળી, સુંદર પ્રકર્તા.

પ્રાણુ.

શકુંતલા— બનજારે.

આ લતા મંડપની માંહી, કર ભમર ગુંજરવ આંહી—ટેક.

હે મધુકર ભૂલો પડીયો, જો પુષ્પ પરખી પાંખડીયો;

પછી એસ કળીપર ચઢાઈ;—આ લતા મંડપની માંહી.

તું ડર નહીં ટાલર કળીયો, મધુરી સુગંધ લઈ મળીયો;

સુખ શીર રહ્યુંજ છવાઈ,—આ લતા મંડપની માંહી

દુષ્યન્ત— સૌરઠની ગજલ.

આકાશમાંથી ઉરવરી, આવી વળી શું આ વને,

છળવા જનોનાં ચીતડાં, કારે કલેજી અહીં કને— ટેક.

છે આત્ર હંસગતી કદળીશું, કંમ કપ્પુકે દામની;

કટી કેસરી, કુચ પુષ્પ ગોટા, કમળ મુખ જે કામની આ.

મૃગ ચક્ષુ ચપળ ચક્રાર, વેણી સ્યામ કેશ છટાવતી;

ચંદન તણે વૃક્ષે સપાટા, નાગ મારે છે અતી. આ.

હે કમળ તારી વાસના, લેવા મધુકર આવીયો;

તું આપ અભય વચન, વાલમ, મોતીવન વરસાવીયો. આ.

શકુંતલા— રાગ સદર.

પૃથ્વીની અંદર પાત્ર શોધું; આજ નજરે આવીયું:

વાલમ મળ્યા મન માનતા, આ અમર તરવરાતીયું—ટેક

પારસમણી બેટી પત્રકમાં, લોહ કાયા કનક બની;

સુંદર દીપાવો બાગ, હર્ષ માગું શીરમણી પૃથ્વી.

ઈચ્છા પુરો આપો વચન, આ ઉમર બાળે વેશ છે:

આ દંપતી હરનીશ દીપાવો, અંગમાંહી ઉજ્જેશ છે—પૃથ્વી.

રાક્ષસ તણી છે રાડ વનમાં, ચીત અંદર ચેતજે;

છે નિર્દયા એ અસુરટોળાં, પુરણ જણો પ્રેતજે. પૃથ્વી.

દુષ્યન્ત— (ક્ષત્રી કલંક કેમ લેશેરે—એ રાગ.)

પ્રાણ વલ્લભા એ શું જોલ્યા વાત, રાક્ષસો રાણી મારું રણેરે.

હજી દેખાડયો નથી મેંતો હાથ. ખોટું ન થાવું એક ક્ષણેરે.

કરવા આવ્યો છું રૂષીની રક્ષાય. રાક્ષસો.

વીણી દુષ્ટ અસુર મારું આંધ. ખોટી.

દુષ્ટો લેશે શું રૂષી કને દંડ,

રાક્ષસો.

ચોંપે છેદી કરું સતખંડ,

ખોટી.

સાપ બેઠાં દીપક બળે કેમ,

રાક્ષસો.

રાખી છે હજી સુધી મેં રેહુમ,

ખોટી.

જ્યારે છંછેડશે નાગ વીઠાળ,

રાક્ષસો.

ઝેરી નીકળશે અગ્ની તણી જવાળ,

ખોટી.

બાળી ભરમ કરીશ અસુર,

રાક્ષસો.

ભણ્યો મંત્ર વીઘા ભરપુર,

ખોટી.

લઈશ પાપીના પત્રકમાં પ્રાણ,

રાક્ષસો.

ધારી મારી માનો સાચી વાણ,

ખોટી.

હણી દુષ્ટને આવીશ આંધ,

રાક્ષસો.

રામા આપોને મુજને રમય,

ખોટી.

દુષ્યન્ત— (રાગ. ગોપીચંદનો.)

જીવ કરું જઈને, અસુર મારીને આવીશ હું અહીં.

શકુન્તલા—પ્રીય પ્રાણનાથ હું, નીમીપ તમને જવા દઉં નહીં. ટેક

હાથ હીરલો પડ્યો હોંશથી, છોડું નહીં હે સ્યામ,

લતા મંડપમાં લાલચ આપી, કરો કપટનું કામરે. પ્રીય

દુષ્યન્ત—રાક્ષસ દુઃખ રૂષીને દેછે, નવ મૂજથી દેખાય.

નીર્ભય કરવા નીચે જવું, માટે કર વિદાયરે. જુધ.

શકુન્તલા—દીયો દીલાસા જુઠા સ્વામી, અંગે કરો અફસો સ;
બળતાં વારી નવ નાંખો, કરો નહીં બેહોંશરે. પ્રીય

દુષ્યન્ત—આવીશ પાછો આંહી ફરીથી, પ્યારી ચતુર સુખજી;
આપું વચન સત્ય કરી જાણો, ઈશ્વરની છે આંજુરે. જુધ.
રાક્ષણીઓ છોકરાં લઈ આવી ગાય છે.

રાક્ષણીયો— (કુંવરને હાલહડું બહાલું—એ રાહ)

પીટ્યો મને દુઃખ આપે દાડી;
મરીરે મુંઢ, કરડે તને ભુંડ, અઝડતું ઝુંડ,
આવીયો તું પેટે અનાડી—પીટ્યો મને દુઃખ આપે દાડી.
એટલામાં રાક્ષસો આવે છે.

રાક્ષસો—(મારી તોડી ફેડી દુશ્મન—એ રાહ.)

સાંગ ખડગને બાજા લઈને, લડવા બહાદુર થાઓ તૈયાર;
દંડ લેવા છે દારમદાર, બ્રાહ્મણ ક્ષત્રીવર્ણ અદાર;
નવ આપે તો મારો માર, હાથ ધરો જળરાં હથીયાર;

વિદુષક— ઇંચેજી દાદરો.

અઝડ બુદ્ધિવાળા થયા, અસુરોના અંસના;
વનચરોની માફકે છો, સર્વ વંશના;
કાચું કોરું ખાઈને, શીતુર કરતાં ફાવીયા;
દુષ્મા નથી ઝટકમાર, ઝેરીનાગ ડંસના.

વિદુષક

ચાબખા:

જુઓ આ રાક્ષસી નારનાં રૂપ, સજ્જનો સાંભળો રહીને ચુપ-ટેક.
 ચોખા ઝીણાનાં લીએછે ચીમડાં, બાજરાનાં દ્યે બોર;
 જનર તણાં તે! લેછે જાણુડા, ઘોડે હરાયું ઢોર.—જુઓ.
 વંડીનો ખીલડો હાથમાં ઝાલી, જેમ ઝોકાં બંધાણી ખાય;
 બગાસાં ખાય જાણે દીપડે દાદી, અશીણ ઉતરી જાય.—જુઓ.
 તુવરની દાળના લેછે તરણુઓ, સુધરી શીર સરખાય;
 બરડ બરડ ચાવે જેમ બકરો, આંખો મીચી તેમ ખાય—જુઓ.

રાજાને આવવાની ઢીલ થવાથી સખીયો પ્રત્યે—

શકુન્તલા—

રાગ માલ.

હે સૈયર મુણુને વાતરે, કાચી કળીષો શું ખીલી.
 છે ભીન્ન ભીન્ન તેની ભાતરે, લતા કેવી છે લીલી—ટેક.
 અમર ભુલાવે બાન શરીરનું, વનવન કરી ગુજાર;
 મોંઘો મધુકર ભૂલો પડ્યો, શીરનો જે સરદાર—હે સૈયર.
 મોર બપૈયા વીરહીત પક્ષી, કોરે કાળજકોર;
 વેલ પીડામાં વીંધી નાંખે, ઘાડી ઘટા ધનધોર—હે સૈયર.
 દ્રાક્ષ ચંબેલી ચંપો મરવો, મંજુલ આંખા મ્હોર;
 દુળને દુલ વસંતમાં ખીલ્યાં, નાવ્યા નવલકીશોર હેસૈયર૦
 સખીયો—(જોડી તમે જોધ માડી—એરાહ)

(૧૧)

બાઇ આફસોસ કરો શાને—(૨)

રૂપી તણી રક્ષા કરવાને, આવ્યા એ બાને;

કામથી કાળજ તમ ફાટે ; (૨)

ઈશ કૃપાથી આપને મળશે, ધીર ધરો માટે.

એને વિચાર હશે મનમાં ; (૨)

પ્રીતમ પ્યારીને નહીં છોડે વચન દીધું વનમાં

રંગમાં રમશે તે રાણા, (૨)

ઉતાવળે નહીં આખાં પાકે, સગળુ છો સાણાં.

કાચી આ કળીયો કરમાયે (૨)

દીલગીર થાઓ દેહ ન બાળો!, કામળ છે કાચો.

દુષ્યન્ત— સોરઠની ગજલ.

હે અપસરાંતું ઉદાશ છોડી, મધુકર આવ્યો માણવા,

લેવા સુગંધી પુષ્પની, આનંદ પ્રીતથી છાણવા.

કરવી ક્રીયા હવે લમની, બેટે ભ્રમર ઉછરંગથી;

આ ચકોર આહે ચંદ્ર મુખને, સુખ મળ્યું તુજ સંગથી

શકુન્તલા— (મેરા ગમકા તરાના—રાગ માઠ)

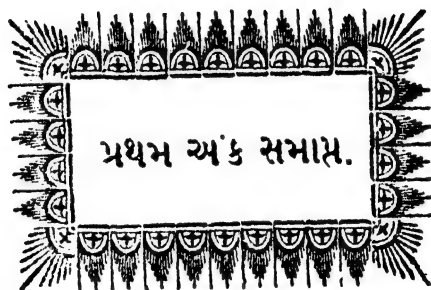
હે પ્રીતમ પ્યારા, ચીત હરનારા, સમર્યા આપ્યા સાદ.

સુખ અમૃતધારા, કેશર ક્યારા, નીર્મળ ન્યારા, સમર્યા આ

પ્યા સાદ—ટેક

(૧૨)

ગીત તલપતું મહાજળ માંડી, સક્ષીલ વિના સુકાય;
અંદ્રવીના જેમ રજનીસુંની, જેબન ઝાંખુ થાય !
દેખી તમ દારા, વરસોબારા, સુખનાવારા! સમયો યાદ સાદ. હે•
(બંનેનાં ગાંધર્વ લગ્ન થાય છે ને રાજ પોતાની વીંટી
શકુન્તલાને આપે છે.)

અંક ૨ જો.

રૂપીઓ—(નાથ કેસે ગજકો બંધ-એ રાહ.)

નારાયણ નામ નીરંતર લેવું. રાત્રી દિવસ ખુસીમાં રહેવું--ટેક
ભુલ ચુકથી કદી ક્રોધ કરીને, કડવું વચન ન કહેવું;

મૃગતૃષ્ણા સુખ આ મહીતળનું, જળ પરપોટાના જેવું--નાર.

કુમકુમ વરણી કાયા કુમુદની, આખર ધુળ છે એવું;

દાનવ માનવ દેવ રૂપીગણ, કાળનું ચક્રજેકેવું.— નાર.

મોક્ષગતી મળવા મનધારો, તપ થકી શાન્તી હું ટેવું.

“નાનો” કહેછે નેહ ધરીને, સદા નીરંજન શેવું.— નાર.

રૂપીઓ આશ્રમમાં પેસવા જાય છે તેવામાં—

આકાશવાણી—(સરકાર રજા દીછાએ—એ રાહ.)

હે કણ્વ એક ચિત્તથી, રામની સુણો વાત;

ગાંધર્વ લગ્ન તો થયાં, શકુન્તલાની સાથ.— હે કણ્વ.

છે ગર્ભ એ શકુન્તલાને, સત્ય જાણજો;

સદેહ ટાળજો તમે, પ્રીતે પીછાણજો.— હે કણ્વ.

કણ્વરૂપી— માલીની છંદ.

ભૂત ભવિષ્ય ભૂમિમાં, કાળ જે વરત માને

ઈશ્વર ગતી નહીં મીઠ્યા, યાવડે વાર શાને,

(૧૪)

કુંવરી કહું વિદાય, સાસરે આજવેળા;

અવર નહીં ઉપાય, લેખ વીધી લખેલા.

(કણ્વરૂપી નદીએ ગયા છે, તેવામાં દુર્વાસા આવે છે, પતીવિરહથી પીડાએલી શકુન્તલાને તેની ખબર નથી તેથી પોતાને માન ન મળ્યું માટે દુર્વાસા ગુસ્સે થઈ શ્રાપ આપે છે.)

દુર્વાસા—(પ્રમાણિક છંદ.-ઈંચેજી રાહ)

પતી તજી જશે તને, શકુન્તલા મુશો અને;

બૂલી જશે લતા વને, ગુમાન તુજ છે મને.

પતીથી લુપ્ત તું થઈ, ગતી મતી બુલી ગઈ;

ન આવકાર છે અહીં, વળી હું જાઉં છુંવહી.

શકુન્તલા— (પીયુને તળવનાર-એ રાહ)

ચંદ્ર વીના રેણી એવી સુની અરજ,

કાજળ વીણુ મૃગનેણી સુની મળ્યા ન મહારાજ.

શશીવણુ ચક્રોરીસુની, અંધીપામે એજ.

ચંપાવીના નાગરવેલી, સુની દીસે સેજ.

પ્રાણનાથ પ્યારાવીના સુનો લાગે બાગ,

એ વીના આરામ નહીં રડા પક્ષી રાગ,

વી ગી પક્ષી હું, પળે પળે પુકારું;

(૧૫)

સંસારનું અન્યસુખ, લાગે ન સારું,
અધરામૃત લેવા ક્યારે આવે પ્રાણાધાર-
શોધી લાવો શાણી સખી માનું હું આભાર,
શુદ્ધ ખુદ ભૂલી સદા, અંધી ચડી આંખ;
ધેને મને ઘેરી લીધી, જોગન પામે ઝાંખ,

સખીયો—(જંગલો જાળો—પંજાબી ટેકો.).

યાઓ નહીં નીરાશ બેની, સમજું છો તું ગહીરે, ટેક.
સ્વામી તારો આવશે, આતુર થઈને આંહીરે;
ધીરજ ધાર મન મહીં તું, પુરી થશે આશારે,
દિવસ કાઢ દુઃખકેરા, પાંસરા છે પાસારે.

(પ્રીયવંદા દુર્વાસા પાસે શકુન્તલાના આપની માશી માગે છે)

પ્રીયવંદા—(સહીયર દુઃખ શું દાખવું—એ રાગ)

દુર્વાસા દાશી તમારી છું, પ્રેમે લાગુછું પાય;
આપ શકુન્તલા શીર ચડ્યો, કરો નીવારણ કાય. દુર્વાસા.
ક્રોધ સમાવો કૃપા કરી, આપો અભય વચન,
માફ માગીને અરજ કરું, પ્રીતે કરજો પાવન. દુર્વાસા

દુર્વાસા—

રાગ સદર.

આપ કદી મીથ્યા થાય નહીં, સુંણ શાણી હે બાળ;
આલ્મણ વાક્ય ફરે નહીં, થાય કોટીક કાળ. આપ

(૧૬)

ધીંટી રાખતી આપેલી છે, ફરી જોશે રાજનં;
આપ નીવારણ થઈ જશે, માનો સલ વચન. આપ૦

રૂપીપત્ની— જીલ્લા ગજલ.

જા વેહેલી જલ્દી સખી તું, હાર ગુથીને લાવ,
જાય શકુન્તા સાસરે; દીલની છે દરીઆવ;
ચુંટી લાવો કળીયો સારી, પુષ્પ સુગંધી ધાય,
લતા મંડપની પાસથી લાવો, ઉંચા છે ફુલ લાંચ;
જાઈ મોગરો ને ચંબેલી, ડોલર કળી ઉજ્જેશ;
કોરને વળી કેતકી સામે, બાગ પ્રકૃષ્ટીત બેશ.

(પ્રીયવંદા હાર લાવી આપે છે, પછી શકુન્તાને
વળાવતી વખતે.)

રૂપીપત્ની— માણીગર મહોલે પધારો.—એ રાહ).

હે શાણી શકુન્તા જોન, ચાલી તું સાસરે તારે,
નીર બરાચ છે નેણુ, ચાલી તું સાસરે તારે.—ટક.
ઉછેરી ઉમંગથી, બહુ લડાવ્યાં લાડ;
આખરથી અજગાં થતાં, જાય જવાળ અરે પ્રહાંડ. ચા.
પરદેશે પંખી જતાં, દીલગીર દીલ પ્રગટાય;
ડાહી થજે તું દીકરી, તારી કોમળ છે શુભકાય. ચાલી
તુજ દેખી દીન કાલ્તી, રાંક તણું તું રતાંન;
વીચરે છે વિદેશમાં, તારી કાયાતું કરજે જતાંન. ચાલી

(૧૭)

રોળું ભંગ થયા થકી, મૃગલી તળખે જોમ;
પ્રીતિ રૂપી કુંડ છે, કું તો નાવા તળખુંકું તેમ.આ.

શકુન્તલા— (લાવણી).

દીલગીર નવ થાઓ માત, મુંણો મુજવાત, માહરાતાત ગળગળા થાયે
છે વીધી તણો વિસ્તાર વીશ્વની માંહે.

હછેરે માળીબાગ, પુષ્પ અયાગ, પડે પરબાગ્ય, રમે નરનારી;

રહે રાંધનારીને ધુમ મુખ દુઃખકારી,

મુજ જીવલણો મુંઝાય, છોડતાં આંખ, કાય કરમાય, કહું શું માડી;

કું આપ તણો કુકમ હઠાવતી દા'ડી દા'ડી,

નુદા પડવાનો વખત, દેખી આ સખત, લખેલાં લખત, વિશ્વ કર્માયે

મીઠ્યા કાષ્ઠથી નહીં થાય જગતની માંહે,

પ્રીયવંદા } (સહીયર દુઃખ શું દાખવું—એરાગ.)
અનમુયા }

સાણી ચાલી તુંતો સાસરે, જોડી તોડી અગારી;

તુજ વીણુ એન પડે નહીં, કાષ્ઠની ચાલે ન કારી. સાણી.

આશો પાલવ નીચે આપણે, ખેશી કરતાં કીસાલ:

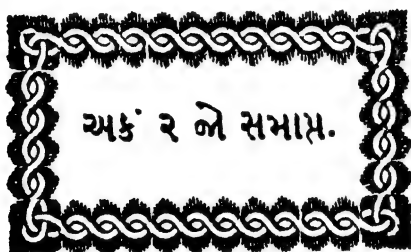
લતા મંડપ તજી લાખનો, ચાલી સ્વામીને મ્હોલ. સાણી.

જોઈતું કામ જણાવજે, રહેજે સુખમાં સદાય;

ખોલ્યું ચાલ્યું કરી માફને, પાછી આવજે આંખ. સાણી

શકુન્તલા—(હાડાજી.શું કરો સાહુસઆ.—એ રાગ)
 નવ અઠળાઓ શાણી સેયરો, મેલું છું સાથ તમારોરે; ટેક
 આરો પાલવની છાયાં એ આપણે, વહતાં મનના વિચારોરે, ન
 પ્રણામ છે પ્યારી વન સતાને, પ્રણામ પક્ષી ન પુકારોરે. નવ
 પ્રણામ છે આ રૂપી. આશ્રમને, અજંગા ઉઠવાનો આરોરે, નવ
 પીતાજી ને હું પ્રણામ કરું છું, માફ કરો ગુન્હો મારોરે. નવ

(શકુન્તલા સાસરે જાય છે, રસ્તામાં શમી તીર્થમાં
 નાહાતાં વીંદીનીકળી પડે છે તે માંછલી ગળે છે, રૂપીના
 આપથી રાજ શકુન્તલાને તળે છે.)

ખુશી હોય તો ખરીદજો !

(લીમા જમાદારની ભવાઇ) ાા આનો.

(ચાર મુખ દોસ્તદારની વાર્તા) ાા આનો.

(મા હું બલો કે મારો ભાઇ) ાા આનો.

વેચનાર—નાનાલાલ વિ. મગનલાલ.

(૧૬)

અંક ૩ ને

મચ્છી માર-(રાગ કેરબો-સોડતીન પેસે એક મછલી)

બાપા કેરા સમ છે મુને, કામ થયું છે મારે;
કામ થયું છે મારે, વેચી પીશું દારે-(એ ટેક.)
શચ્ચી તીર્થમાં મચ્છી શોધી, ચીરીચોંપે બ્યાર;
મહીથી આ મુદ્રીકા નીકળી, હશી પડ્યો તે વાર-બાપા.
આલ જઈ વેચું ચૌટામાં, ઉપજે પૈસા ચાર;
તે ખુદગનો દારું પીશું, બંદાખેલે બજાર-બાપા.

(બજારમાં વેચવા ગયો ત્યાં કાટવાળ ચોર જાણી રા-
જા પાસે તેડી ગયો રાજા વીંટી હાથમાં લધને—

કુખ્યન્ત—(સ્વગત) (ચંદ્રમુકીને એકલી-એરાહ.)

શકુન્તલા તજી અરે, સદાય વેણુ સાંભરે ;
મધુરી દીલકું હરે, ખરી સતી ધરા પરે.
ભવીખ્યકાળ બુલવે, મણી વિના ન મૂલવે;
હશી ખુશી કરે હવે, દીપાવતી શું કુલવે.

શકુન્તલા—

રાગ કલ્યાણ

મેહેલમાં ચડી, ઉભી ધડી ધડી;
પ્રાણનાથ હું તમારી, જોતી વાટડી—ટેક.
દાશી ઉપર દયા કરીને, બસે પધાર્યા બૂપ,
આનંદ કરો ધન વરસીને, શોભાવે સ્વરૂપ-મેહેલમાં.

કોકીલ મુંની આમ વૃક્ષ પર, મુગટ કળાયલ મોર,
પ્રીતમ બેટયા પ્રેમ ધરીને, જાણે ચંદ્ર ચક્રાર-મહેલમાં.

દુષ્યન્ત— (ભોપાળી કલ્યાણ હાલરો.)

તુજ તણી પ્રીતી વીસારી, ભાન બૂલ્યો છઉં પ્રીવા;
માટે માયું માફ રંભા, કરને કામતી ત્રીવા.
પુષ્પ જોખન પાંખડીઓ, બ્રમર આવ્યો છે ભુવન;
ત્રેહ વાશના લેવાને, મુજ ઈચ્છા પુરી કર મન.

(ઈંદ્રરાજની કચેરીમાં વારાંગનાઓ ગાયન કરે છે).

વારાંગનાઓ—(કહ્યાં ગયો શાહજહાં જાની પ્યારા એ રાહ
રહો અવીચળ આપ કચેરી, શોભા અનુપમ સારીરે—ટેક.
ઝવેર જડીતો તકતાને ઝુંગર, જળ હળ જ્યોત હળરીરે. રહો.
દુનયં દાનવ દુઃખ દેવને દે છે, માટે નંખાવો મારીરે. રહો.
સાધુ શ્રાદ્ધાગુને અહુજ સંતાપે, ચડોને વાર અમારીરે. રહો.
આપ વીના દુઃખ અવર ન ભાંગે, સુરપતી છખી સારીરે રહો.

ઈંદ્ર— [રાગ—ઈંદ્ર સભાનો.]

આરે લાલદેવ મુંજો એક વાત;
જાઓ મૃત્યુ લોકમાં બસીભાત.
લાવો દુષ્યન્ત રાયને આંધ;
રથ બેસતા લઈ જાઓ ત્યાંધ.

કુખ્યન્ત (પીણીની કુમરી.)

ઈદ્ર મુણોને વાત અમારી; ત્રોડ્યો અસુર ગઢકૃપા તમારી—ટેક
 દુન્ય દેવને બહુ દુઃખ દેતો, મુસ્તક જાલીને નાખ્યો મારી. ઈદ્ર.
 આપ તણે આધારે હરનીશ, અસુરોના નાખ્યાં છે માન ઉતારી. ઈદ્ર.
 અમસરખું કાંઈ કામ ફરમાવો, દુષ્ટ રાક્ષસોને દીધા સંહારી. ઈદ્ર.
 રજા માગું હવે દેશ જવાની, આપો વંદુ રાય વારંવારી. ઈદ્ર.
 કામ ફતેહ થયું કીંદ્ર કુબેરનું, ઈશ કૃપા અને આપ આધારી.—ઈદ્ર.

સાનુમતી— (જનુની જીવોરે ગોપીચંદ-રાય)

રૂપી આશ્રમ રડું છે અહીં, રક્ષા કરી છે રાજનજી;

પ્રાયશ્ચીત ટાળવા પીડનાં, દીવ્ય કરીએ દર્શનજી;

રૂપી આશ્રમ રડું છે અહીં.

ગો બ્રહ્મજી પ્રતીપાળ છે, કર્યાં પરમાર્થી કામજી.

સ્તવન કરે સદા શીવનું, ધન્ય મુનીવર ધામજી;

રૂપી આશ્રમ રડું છે, અહીં.

જેની સેવાથી વૈકુંઠ જડે, ટળે ત્રીવીધીના તાપજી;

પાપ પ્રલય થાય પલકમાં, શ્રતી શાસ્ત્રની છાપજી.

રૂપી આશ્રમ રડું છે અહીં.

માટે પધારો મહીપતી, સધળો ટાળો સંદેહજી;

રૂપી મંડળ સૌ રાજી થશે, દેખી આપની દેહજી.

રૂપી આશ્રમ રડું છે અહીં.

(૨૨)

સાનુભતી— ગીતિ.

ભૂપ બલા મન ભાવે, બેટી પારસ કનક તણો ક્યારો;

રૂપી સભા ખુશીથી, દેશે આર્શિવાદ બહુ સારો.

(પોતાનો પુત્ર ભરત સીંહને રમાડે છે તે જોઈને.)

દુષ્યન્ત— (જોડી તમેના જોઈએ રાહ)

આશ્રમે બાળક આ ભમવું (૨)

રૂડે પ્રકારે સીંહની સાથે, કેવું દીસે રમવું;

ઈશ્વરી ગતી તણી રીતો. (૨)

પ્રીત બંધાણી પ્રાણુ હરે છે, બાવનથી બીતો.

શકુન્તલા—(મુજ ઉપર ગુજરી પીતા પાદશાહ એ રાહ

હે સુંદર સ્વામીનાથ મુગટ શીર મારા;

પ્રીય બલે પધાર્યા આંહી પ્રાણુનાથ પ્યારા.

થયો મેજો દંપતી આંહી કૃપા ઇશ્વરની;

બેટી મધુકર શું કમળ ખુશી મનહરની.

હવે અમ સરખું જે કામ હોય ફરમાવો;

આ લજા મંડપની માંહે લીયોતે દહાવો.

દુષ્યન્ત—

મુગ નેણી તારાં મધુર વચનથી મુજને;

(૨૩)

સાંતીનો ઉગ્યો છોડ સત્ય કહું વ્રજને.
આ ખીસ્થું જોગન વૃક્ષ, કળી કરગાઓ;
મધુકર મીઠી પુલખાસ, લેવા મન ચાહે.
(૩૫૧થો રાજને આશીર્વાદ આપે છે.)

૩૫૧ઓ—

ગીતિ.

અમર રહો આ દેહે, ચંદ્ર સુર્યની હોય સદા સીમા;
સુખ સંપતને સીદ્ધિ, અવીચલ તપજો રાજ અવનીમાં.
અહરનીશ હશ્વરની, કૃપા આપપર હજો અમર પદથી;
જય પામો જગતીમાં, ચંદ્ર શુદીનો ચહે મહા મદથી.
પુર્ણ વધે પરીવારો, અમરવેલ વિસ્તાર અતી પામે;
“નાનો” નેહે કહે છે, આશ્ર વચન છે સદાય આધામે.

સર્વ પાત્રો:— (રાગ કલ્યાણ.)

સર્વને સમામ, પ્રીતે કરી પ્રણામ;

આર્ય સમા ઉછરંગે, પધારો મુકામ—

ટેક.

૩૫૧ તથા રક્ષા કરવાને, ગયા રાય દુષ્યન્ત

છેદન કીધું દૈત્ય તથા દળ, આણ્યો દુઃખનો અંત—સર્વને.

શકુન્તલાને સુખથી વરીયા, લતા મંડપની માંચ-

ત્રેમીજનને પ્રીતુ જતાવી, રામા દીક્ષ હરખાય— સર્વને.

(૨૪)

દેવ સર્વને દુઃખ બહુ દેતો. દુર્જય દૈત્ય મહાંત;
આકળાવ્યા ત્યાં દંદિરાયને, બોળાવ્યા દુષ્યન્ત- સર્વને.
દુર્જયને દુષ્યન્તે મારી, વાઙ્મયું સુરતું વેર;
દેવ તણું ભાંગી પાછા આવ્યા આનંદભેર- સર્વને
શ્રોતા વક્તા વાંચનાર સૌ કરો. દીલ ફરીયાદ;
“નાનો” નમન કરીને કહે છે, બૂલ ચુક કરજો માદ-સર્વને.

અભીજ્ઞાન શકુન્તલા લઘુ ત્રીઅંકી

નાટક સમાપ્ત.

નાનાલાલ વિ. મગનલાલ.

પુસ્તકવાળા.

અમદાવાદ—ગુણપારેલની પેઠા.

જાહેર ખબર.

અમારી ઑાશ્રીસમાં વેચાતાં પુસ્તકો.

મર્તુંહરી નાટકનાં ગાયનો.....	૦—૨—૦
આંપરાજ હાડોને સોનારાણી.....	૦—૨—૦
ઉદેપુરનોરાણો રાજસીંહ.....	૦—૨—૦
પૃથુરાજ રાઠો નાટક.....	૦—૨—૦
હરીચંદ્ર તારામતી.....	૦—૨—૦
નળદમયંતી નાટક. (છપાય છે.).....	૦—૨—૦
વનરાજ આવડાનું નાટક.....	૦—૨—૦
સિદ્ધરાજ જ્યસીંહ નાટક.....	૦—૨—૦
પૃથુરાજ ચૌહાણ નાટક.....	૦—૨—૦
સુરેખાં હરણ નાટક.....	૦—૨—૦
દંતલશેઠ દુઃખ દર્શક નાટક આવૃત્તી ખીજી.....	૦—૧—૦
ગરૂપીદાશની ગરૂપ (આવૃત્તી ખીજી).....	૦—૧—૦
દીવાળી લઘુચંદ્રનો ફારસ.....	૦—૧—૦
બામુદીપુરીનો ફારસ.....	૦—૧—૦

તે સીવાય, નાટકો, વાર્તા, કીસ્સાઓ, તથા સરકારી નીસાણમાં ચાલતી ચોપડીગો, તેના અ. થો, તથા, જૈનધર્મનાં, વૈષ્ણવ ધર્મનાં વીગરે તમામ જાતનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળશે, વેપારી લોકોને કમીશન આપવામાં આવશે. પત્ર વ્યવહાર નીચેના શીરનામે રાખવો.

માસ્તર. નાનાલાલ વિ. મગનલાલ.

ઠે. ગુસાપારેખની પોળ.

અમદાવાદ

